

Justis- og beredskapsdepartementet

Postboks 8005 Dep.
0030 Oslo

Vår saksbehandler
Henrik Dahle

Kopi til

Vår dato
26.04.2022

Vår referanse

Deres referanse

Høring av endringer i domstolstruktur

Det vises til høringsbrev fra Justis- og beredskapsdepartementet datert 26. januar 2022 med forslag til endringer av domstolstrukturen. Unio er Norges største hovedorganisasjon for arbeidstakere med høyere utdanning. Vi har om lag 390 000 medlemmer fordelt på 14 medlemsforbund i offentlig og privat sektor. Unio takker for muligheten til å få komme med innspill.

Endringer i domstolstruktur

Departementet foreslår at strukturen for domstolene før domstolsreformen 2021 i utgangspunktet skal gjeninnføres. Forslaget om endringer i domstolstrukturen har sitt utspring i regjeringsplattformen for Arbeiderpartiet og Senterpartiet, Hurdalsplattformen – der følgende fremgår: Gjeninnføre strukturen for domstolene før domstolsreforma av 2021 for å vareta borgernes rettstryggleik og sikre sjølvstendige domstolar med stadleg leiing, med unntak for domstolar der domstolsleiar, kommunane i rettskretsen og dei tilsette gjennom sine tillitsvalde er samde om å oppretthalde dagens struktur.

Unio er enig med departementet om at det er viktig å sikre god rettssikkerhet og tilgjengelige tjenester for innbyggerne i hele landet. Som utgangspunkt vil domstoler med nærhet til brukerne kunne gi domstolene bedre lokal forankring og bedre forståelse for lokale forhold som vil bidra til økt tillit til domstolene. Departementet hevder at stedlig ledelse i form av lokale sorenskrivere vil sikre domstolenes stemme i allmennheten. Stedlig ledelse ved hvert rettssted har fordeler ved at det er enklere å lede en tingrett som ikke er spredt på mange rettssteder. Dagens rettskretser består av opp mot fire rettssteder. Det er vesentlig mer krevende å lede flere rettssteder, lokalisert flere forskjellige steder, enn ett rettssted. Når sorenskriveren kan konsentrere seg om ett rettssted, vil forholdene også ligge bedre til rette for at han eller hun kan delta mer aktivt i den dømmende virksomheten og ha et større fagansvar. Dette er viktige og gode argumenter, men samtidig mener vi at dette er hensyn som kan ivaretas gjennom dagens struktur blant annet fordi den enkelte borger fortsatt kan få behandlet sin sak, i sitt nærområde, ved det enkelte rettssted.

Vi mener at rettsikkerheten ikke kun er et spørsmål om strukturen i domstolene ved plassering av og antall rettskretser og rettssteder. Like viktig er kvaliteten på domstolenes behandling av saker og hvor raskt sakene behandles. Vi mener dagens struktur gir bedre ressursutnyttelse der arbeidsbelastningen kan fordeles jevnere mellom dommere og saksbehandlere, hvor det også ligger til rette for økt mulighet for spesialisering.

For de ansatte i domstolene er det ulike syn på en reversering av domstolstrukturen. For de fleste oppleves det å ha et større fagmiljø som svært positivt. Mulighetene for å treffe bedre juridiske vurderinger når man har flere å spørre, drøfte og å diskutere med, kan styrke rettssikkerheten til den enkelte borger. Det er også mindre risiko for forutinntatte holdninger til brukere, lokale praksiser og holdninger når faggruppene er i større enheter. Samtidig ser vi at det skaper utfordringer når leder ikke jevnlig er til stede på rettsstedet. Det kan bidra til et dysfunksjonelt arbeidsmiljø som vil kreve et høyt fokus på partssamarbeidet mellom ledelse og de ansatte.

Unio mener det er viktig at regjeringen vektlegger innvendingene fra de tunge fagmiljøene som i hovedsak går imot en reversering av reformen. Unio viser i den sammenheng særlig til høringssvaret fra domstolsadministrasjonen som er tydelig på at en reversering av 2021-reformen vil føre til en svekkelse av befolkningens rettssikkerhet sammenlignet med dagens struktur, og vil forsinke og vanskeliggjøre en modernisering av Norges domstoler, særlig innenfor den digitale utviklingen.

De skriver at formålet med domstolsreformen av 2021 var å bedre befolkningens rettssikkerhet som i hovedsak skulle oppnås gjennom kortere saksbehandlingstid og sterkere fagmiljø i domstolene. Domstolsreformen virker etter sin hensikt og deres undersøkelse av effektene av reformen viser at folk får avklart sakene sine raskere, og fagmiljøene samarbeider enda bedre enn før reformen.

En full reversering av domstolsreformen vil medføre at 83 førsteinstansdomstoler må gjenopprettes. Det er beregnet at dette vil koste om lag 65 millioner kroner i investeringer og 50 millioner kroner i varige lønnsutgifter, i all hovedsak knyttet til opprettelsen av nye domstollederstillinger. Dette vil komme i tillegg til 25 millioner kroner i økte lønnsutgifter forbundet med den allerede gjennomførte domstolsreformen.

På denne bakgrunn konkluderer Unio med at dagens domstolstruktur i hovedsak bør opprettholdes og gir derfor ikke vår tilslutning til en generell reversering av domstolsreformen. Men vi motsetter oss ikke at enkelte domstoler deles til selvstendige tingretter eller jordskifteretter, der det i noen tilfeller er mest hensiktsmessig. Det kan for eksempel gjelde oppdeling til to tingretter i Møre og Romsdal.

Samtidig støtter vi en desentralisert struktur av rettssteder. Dette betinger at det sikres at dommere, fagkyndige og sakkyndige har den nødvendige og relevante dybdekompetanse.

Viktige momenter knyttet til kompetanse i barnevernssaker og saker etter barneloven

Når det gjelder behandling av barnevernssaker og saker etter barneloven i tingrettene, så må det sikres at tingrettsdommere har relevant dybdekompetanse. Det bør i den sammenheng etableres et særskilt opplæringsprogram som skissert i NOU 2017:8 for dommerne.

Uavhengig av om barnevernssakene eller saker etter barneloven behandles i fylkesnemnd eller tingrett, må barns perspektiv og barneperspektivet ivaretas. Barns perspektiv handler om hvordan barns stemmer tas inn og vektes i behandlingen, mens barneperspektivet angir hvordan det tilrettelegges for barns deltakelse og medvirkning. Det er viktig med en stadig metodeutvikling for hvordan barn og unge kan involveres, slik at deres rettigheter etter barnekonvensjonen ivaretas.

Økte bevilgninger til domstolene

Unio mener det i tillegg bør bevilges ytterligere midler for å styrke kompetansen og gjøre domstolene mer effektive. Vi gir vår tilslutning til departementets forslag om tiltak for å redusere sårbarheten til mindre domstoler, økte bevilgninger for å fortsette digitaliseringsarbeidet og flere tiltak for å sikre økt fleksibilitet, effektivitet og kompetansedeling mellom domstolene.

Unio mener departementet er inne på noe viktig når de sier at sentralt for saksbehandlingstiden er forholdet mellom saksinngang og bemanning. Vi mener det fortsatt er store utfordringer knyttet til lang beramningstid i sakene for domstolen – selv om domstolsadministrasjonen i sitt høringssvar mener at folk får avklart sakene sine raskere nå enn før. Dette er basert på erfaring i enkeltsaker, der Unios forbund representerer medlemmer i saker for domstolen. Unio opplever at domstolene i en presset situasjon tar sakene med aller høyest prioritet – straff- og barnevernssakene først. For øvrige saker blir det et kø-prinsipp der tiden for beramning av sak for domstolene kan være langt fram i tid, det være seg tingrett eller lagmannsrett. Men vi er enig med departementet når de i høringsnotatet viser til at det ikke uten videre kan legges til grunn sammenheng mellom saksbehandlingstid og domstolstørrelse. Etter vår erfaring kan det like gjerne være ved de største domstolene at behandlingstiden er lengst. Unio støtter derfor alle tiltak som kan bidra til at beramningstiden for sakene ved domstolene reduseres, noe som etter vårt syn særlig handler om forholdet mellom saksinngang og bemanning. Dette er også en viktig side av rettssikkerheten som handler om å få avgjort saker, som er viktig for den enkelte borger.

Vennlig hilsen
Unio

Jon Olav Bjergene
sekretariatssjef

Henrik Dahle
fagsjef og advokat